

RÉGEN VOLT...

Minden élményem, kötődésem, kíváncsiságom a *szekérhez* gyerekkoromban kezdődött.

A nyarakat édesapám falujában, Jászdózsán töltöttem, vagy a dömsödi tanyavilágban, állatok között.

Nyaranta szekérrel jöttek elénk a vasútállomásra, ha télen látogattuk meg keresztanyáékat, akkor lovas szánnal, vastag takarókkal... Istennek hála ezeket a falusi mindennapokat nem nyaraló kislánként élhettem: „Darálj kukoricát a kiskacsáknak!” „Szedd össze a szilvát!” „Vigyázz a lovakra, amíg az istállóban dolgozunk!”... A szekér szénájában jó volt hemperegni, nagyobbra nőve a lovakat szabadon megülni és kilovagolni a határba... Ezt a világot szeretem, keresem máig, városi felnőttként is. Ajándék lett számomra, hogy már több mint 20 éve visszajárhatok a Jászságba, Dósára, ahol Nemzetközi Művésztelep születt. Hazai, határon túli, sőt tengerentúli festőművész barátainkkal csodálhatjuk a Tarnapartot, az elvirágzott repceföldeket vagy az éppen sárgálló napraforgótengert. Némelyik udvarban még ott egy régi szekér saroglyája, szétesett kereke alig maradt küllőkkel, szépséges vasalásai pedig a tornácokat díszítik már...

Országjárásaim során is ezt a mulandó szépséget, emléket, egy eltűnőben lévő világ hagyományait keresem és rajzolom. Mindent, ami a magyarság életét, építészeti és tárgyi remekeit a mai napig példaként még megtartotta számunkra. Amikor csak szekérrel találkoztam, mindig meghatott, ha széteső szerkezetét (csontozatát), finom ívű apró részleteit szemérmesen megmutatta.

Legtöbbjüket kikezdte az enyészet... De így is csodálatos a múlásnak indult fa hajszálerezete, kiszáradt bordázata pedig a legizgalmasabb, legszebb rajzolatait mutatja. Grafikai *téma*.

Az elrozsdásodott – valaha remek kovácsmunkával hajlított, kalapált, cifrázott – összetartó és díszítő fémpántok, vasalások még leplezetlenül fogják egybe a foghíjas kerekeket,

tartják a saroglyát, még őrzik a csizmatalp nyomát a cifrára kanyarított, indaszerű „fellépőn”.

Mindennapi életünkben szinte már alig tudjuk, alig ismerjük azokat az elnevezéseket, amelyek ugyancsak a szekérhez kötődnek (párna, vánkos, fergettyű, nyújtó, csatlás, felhérc, hámfa, rakonca, lócs, saroglya, vendégoldal, talabor...)

És az „ötödik kerék”! Amíg ezt a különösen „egyszerűen nagyszerű” szerkezetet nem találták ki, nem fejlesztették sok száz éven át, a szekér szinte csak egyenesen tudott haladni. Az „ötödik kerék” teszi lehetővé, hogy jobbra is, balra is fordulhasson!

Erre a találmányra épül a gépkocsigyártás az egész világon!

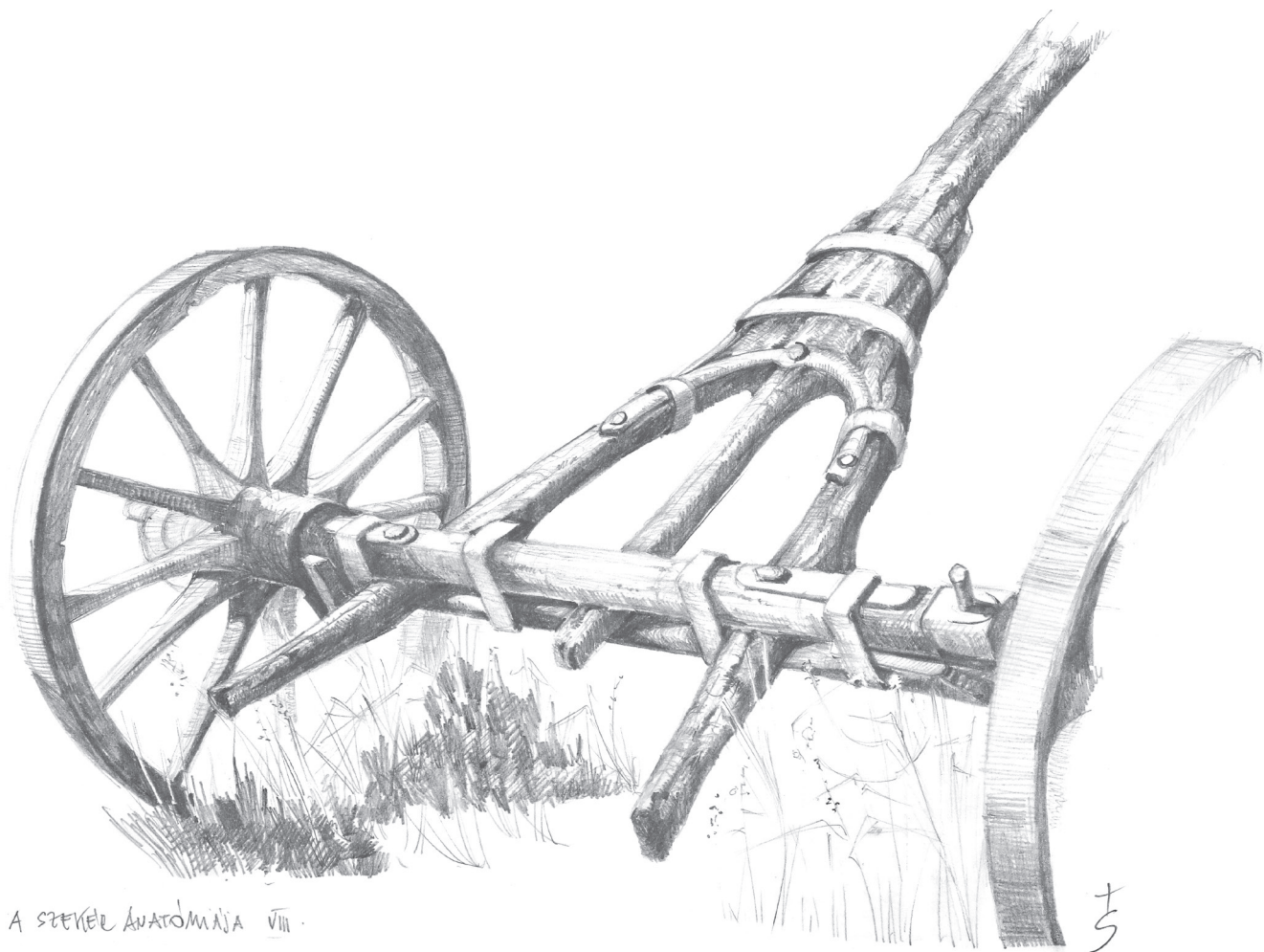
És egy különlegesség: már a XV. századtól a kocsigyártás egyik székhelye és a Bécs-Buda közlekedési útvonal megállóhelye, **Kocs** település volt. Könnyed és személyszállításra is alkalmas „kocsiszekerei” hírét vitték a világba. Neve **Kocs**: más-más módon írva-ejtve őrizi-jelenti századok óta a közlekedéstörténet talán első, távolságokat összekötő „alkalmatosságát”, fogalmát: *coche, cocci, kutsche, coach, kush – kochy*. „A kocsi tehát a magyar ész és magyar munka dicsősége, az újkor egyik számottevő diadala.” – „Benne rejlik mindegyikben a magyar eredet, amellyel a magyarság megajándékozta a világot.” (Idézet: Pettkó-Szandtner Tibor: *A magyar kocsizás*, 1931)

Szekéranatómia c. rajztablóimat kiállításokra hívták:

- Kocs – Szekérmúzeum;
- Mátészalka – Szatmári Múzeum;
- Kecskemét – Katonatelep;
- Budapest – Országos Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár;
- Budapest – Malom Galéria;
- Budapest – Polgárok Háza;
- Debrecen – a DOTE Galériája.

A magam módján továbbra is keresni fogom és lerajzolom sokféleségét, ezerarcúságát, az emberi találékonyság zsenialitásának eredményét, a *kocsiszekeret*.

Keresztes Zsuzsa

A SZÉKÉL ANATOMIÁJA VIII.

T S